

Огляд законодавчих змін

що стосуються внутрішнього переміщення, підготовлений УВКБ ООН | Червень 2023

Прийняте законодавство

- Оновлення в механізмі компенсації
- Евакуація і повернення закладів догляду
- Допомога постраждалим від руйнування Каховської ГЕС
- Завершення карантину COVID-19

Судові рішення

- Представництво в суді у справах про реєстрацію народження

Інші події

- Державна цільова соціальна програма протидії торгівлі людьми
- Субвенція на створення і підтримку спеціалізованих служб для жертв домашнього насильства та/або ГЗН

Прийняте законодавство

Оновлення в механізмі компенсації¹

30 травня 2023 року Кабінет Міністрів України прийняв [Постанову №565](#), якою внесені зміни до [Постанови №381](#), що регулює надання компенсації за пошкоджене житло через програму "eВідновлення".

У попередній версії Постанови №381, особи, які самостійно відремонтували своє житло, не мали права на отримання компенсації, але нова редакція змінює підхід і передбачає компенсацію за фактичні збитки, виявлені Комісією під час огляду житла та складання чек листу.

Постанова встановлює спеціальні вимоги до складу Комісії:

- Комісія повинна складатися з не менше 5 членів;
- Принаймні одна третина членів Комісії повинна бути призначена з представників громадськості, що дає можливість членам НУО та міжнародних організацій також бути включеними до Комісії;
- Принаймні один член Комісії повинен мати освіту або досвід роботи в галузі будівництва та архітектури.

Комісії, раніше створені згідно з [Постановою №473](#), можуть виконувати функції, передбачені Постановою №381, якщо вони відповідають вищевказаним вимогам.

Комісії перевіряють, чи були складені Акт комісійного обстеження та за потреби Звіт технічного обстеження². Якщо у Реєстрі зруйнованого і пошкодженого майна такі акти відсутні, Комісії запускають процедуру оцінки згідно з Постановою №437. Результати, викладені у згаданих документах є основним джерелом інформації для подальшої роботи Комісій згідно з Постановою №381.

¹ Детальніше в [Тематичному огляді законодавства УВКБ ООН щодо Закону про Компенсацію](#), а також в регулярних оглядах законодавства УВКБ ООН за [квітень і травень](#)

² Акт комісійного обстеження проводиться згідно з Постановою №437 і ініціюється у разі пошкодження нерухомого майна незалежно від типу права власності. Звіт технічного обстеження може бути проведений у разі значних пошкоджень об'єкта. Рішення про проведення звіту технічного обстеження приймається на підставі результатів, передбачених в Акті комісійного обстеження.

Постанова також оновлює список осіб, які мають пріоритетне право на отримання компенсації, додаючи такі категорії: (i) прийомні батьки, батьки-вихователі дитячого будинку сімейного типу, патронатні вихователі; (ii) особи з числа сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування³; (iii) опікуни та піклувальники.

Також Постанова передбачає моніторинг та верифікацію після надання компенсації. Використання компенсації за призначенням підлягає перевірці в порядку процедури верифікації. Одночасно група підтримки «eВідновлення»⁴ проводить моніторинг дій та прийнятих рішень уповноважених суб'єктів, пов'язаних з наданням компенсації. Кожен місяць випадковим чином обиратимуться не менше 5 відсотків затверджених щомісячно заявок для подальшого моніторингу та не менше 5 відсотків випадків завершених ремонтних робіт щомісяця для проведення верифікації.

30 травня 2023 року Кабінет Міністрів України прийняв [Постанову №600](#), що регулює процедуру компенсації за зруйноване житло. [Закон Про Компенсацію](#) вже визначив загальну процедуру, сферу застосування, критерії відбору, види компенсації та інші загальні положення. Однак, нова Постанова надає процедурні деталі, без яких імплементація була б неможливою, зокрема, визначає формулу для розрахунку розміру компенсації. Формули наведені нижче:

(i) Для квартир:

$$V_i = V_{\text{ср}} \times K_p \times K_{\text{кімн}} \times K_{\text{рік}} \times S_{\text{зн}} \geq V_{\text{іпов}}$$

V_i – розмір компенсації

$V_{\text{ср}}$ – показник вартості 1 м² житла на вторинному ринку в цілому по Україні (36422,33 грн.)

K_p – регіональний коефіцієнт (Додаток 3)

$K_{\text{кімн}}$ – коефіцієнт, що враховує кількість кімнат (Додаток 4)

$K_{\text{рік}}$ – коефіцієнт, що враховує рік забудови (Додаток 5)

$S_{\text{зн}}$ – площа об'єкту

$V_{\text{іпов}}$ – розмір компенсації, розрахований за опосередкованої вартості спорудження житла

Для обох формул:

$$V_{\text{іпов}} = P_{\text{ов}} \times S_{\text{зн}}$$

$V_{\text{іпов}}$ – розмір компенсації, розрахований за опосередкованої вартості спорудження житла

$P_{\text{ов}}$ – показник опосередкованої вартості спорудження житла відповідно до місцезнаходження такого майна (затверджений наказом Мінінфраструктури)

$S_{\text{зн}}$ – площа об'єкту

(ii) Для приватних будинків:

$$V_i = V_{\text{ср}} \times K_p \times S_{\text{зн}} \geq V_{\text{іпов}}$$

V_i – розмір компенсації

$V_{\text{ср}}$ – показник вартості 1 м² приватних будинків на вторинному ринку в цілому по Україні (22197,14 грн.)

K_p – регіональний коефіцієнт (Додаток 6)

$S_{\text{зн}}$ – площа об'єкту

$V_{\text{іпов}}$ – розмір компенсації, розрахований за опосередкованої вартості спорудження житла

³ Особи у віці 18-23 років, яким в дитинстві було надано статус дитини сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування

⁴ Консультативно-дорадчий орган, що створюється та функціонує при Мінінфраструктури, головними завданнями якого є проведення моніторингу і надання рекомендацій з питань компенсації

Наведені розрахунки застосовуються як для грошової компенсації, так і для компенсації, що надається у формі житлового сертифікату.⁵

Грошова компенсація, надана як за зруйноване, так і за пошкоджене житло має використовуватися виключно для закупівлі будівельних матеріалів та/або послуг для будівництва нового житла. Перед подачею заявки на отримання компенсації отримувач повинен відкрити банківський рахунок з спеціальним режимом використання коштів.

Що стосується житлового сертифікату, його можна використовувати для придбання нового житла, інвестування в будівництво житла та купівлю земельної ділянки. Але ні сертифікат, ні житло, придбане за його допомогою, не можуть бути відчужені протягом 5 років.

13 червня 2023 року Кабінет Міністрів України прийняв [Постанову №624](#) щодо функціонування Державного реєстру пошкодженого та зруйнованого майна, держателем якого є Мінінфраструктури, а адміністратором – Державне Підприємство "ДІЯ". Реєстр є базою даних, яка містить всі документи, пов'язані з фактами пошкодження або руйнування нерухомого майна⁶. Постанова містить технічні характеристики, процеси управління даними, протоколи доступу та інші важливі аспекти Реєстру.

Додатково, Постановою встановлено процедуру подання інформаційного повідомлення, яке є самим першим кроком у процесі подання заяви на будь-який тип компенсації.

27 червня 2023 року Кабінет Міністрів України схвалив рішення про залучення позики в розмірі 70 млн. доларів США від Міжнародного банку реконструкції та розвитку для реалізації проєкту "Ремонт житла для відновлення прав та можливостей людей: HOPE". Рішення було формалізовано прийняттям [Розпорядження №577-р](#).

[Евакуація і повернення закладів догляду](#)

На 1 червня 2023 року Уряд України прийняв [Постанову №546](#), яка регулює процедуру та різні деталі евакуації та повернення установ, в яких передбачено проживання або цілодобове перебування дітей та осіб з особливими потребами.

Рішення про переміщення (евакуацію) приймається на підставі оцінки стану безпеки, яку проводять обласні військові адміністрації у взаємодії з відповідними районними військовими адміністраціями, виконавчими органами сільських, селищних, міських рад. Ця оцінка включає:

- Аналіз інформації Збройних Сил, Міноборони, Міненерго, Державної служби з надзвичайних ситуацій, Національної поліції для оцінки ризику бойових дій та тривалого відсутності енергії та опалення;
- Відстань до критичних інфраструктурних (стратегічних) об'єктів;
- Відстань до адміністративної межі з територіями, які перебувають поза контролем Уряду України, та до кордону з Російською Федерацією / Білоруссю;

⁵ Житловий сертифікат - це документ, який гарантує фінансування придбання житла, а грошова компенсація передбачає переказ коштів, які можуть використовуватися виключно для фінансування будівельних робіт та/або закупівлі будівельних матеріалів. Власники зруйнованих приватних будинків можуть вибрати отримання або житлового сертифікату, або грошової компенсації. Власники квартир можуть отримати лише житловий сертифікат.

⁶ Даний реєстр має ширший функціонал, ніж забезпечення механізму компенсації: він також містить інформацію про пошкоджені або зруйновані об'єкти державної та комунальної власності

- Наявність та стан споруд цивільного захисту та їхню доступність для дітей, та осіб з особливими потребами.

Обов'язковою є евакуація закладів, які знаходяться:

- У радіусі двох кілометрів від об'єктів критичної інфраструктури/стратегічного значення;
- На відстані менше ніж сто кілометрів до адміністративної межі з територіями, що знаходяться поза контролем Уряду України;
- На відстані менше ніж п'ятдесят кілометрів від кордонів Російської Федерації/Білорусі.

Постанова детально регулює відповідальність органів, які займаються процесом евакуації, а також визначає перелік документів, що супроводжують кожен етап евакуації і вимоги до цієї документації.

Рішення про евакуацію закладу за кордон приймається лише у випадку неможливості переміщення в межах країни, яке б відповідало потребам мешканців. Національна соціальна служба проводить аналіз обґрунтованості тимчасового переміщення установ за кордон. Служба також забезпечує перевірку гарантій з боку приймаючої установи за кордоном (у формі листа гарантії) і переконується, що приймаюча установа відповідає потребам евакуйованих.

Перед евакуацією керівник установи повинен (i) повідомити батьків, опікунів, піклувальників та родичів про можливість забрати особу з установи та (ii) отримати згоду від дієздатних мешканців.

(Спрощений огляд процесу прийняття рішення про переселення)⁷

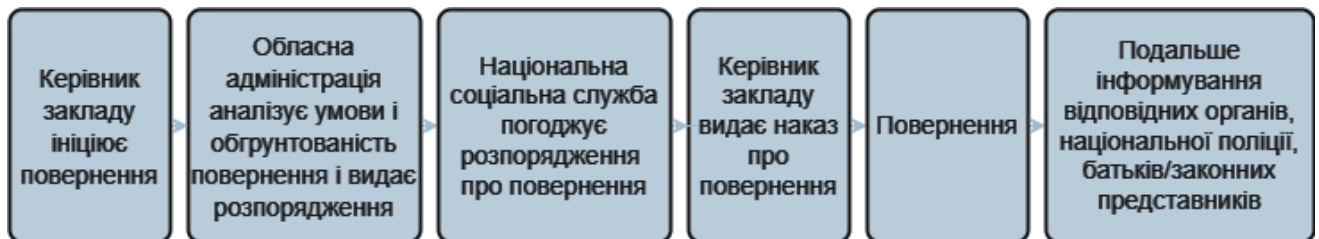
За загальним правилом, повернення закладів з евакуації можливі лише після завершення воєнного стану, однак Постанова передбачає, у виняткових випадках, можливе повернення як окремих резидентів закладів, так і закладів в цілому.

⁷ Органом, якому підпорядковується заклад в залежності від сфери управління є служба у справах дітей, структурні підрозділи з питань соціального захисту населення, охорони здоров'я, освіти і науки обласних, Київської міської військових адміністрацій за місцем постійного розташування закладу

Повернення окремих осіб можливі при: (i) усиновленні дитини; (ii) передачі дитини батькам, іншим законним представникам або законним представникам осіб, чия дієздатність обмежена; (iii) отримання звернення про бажання повернутись; (iv) зарахування дитини у віці від 16 років у навчальні заклади на території України; (v) в інших випадках, що унеможливають подальше перебування за межами України, що підтверджується службами у справах дітей/управлінням соціального захисту обласної цивільної/військової адміністрації.

Групові повернення можуть бути здійснені у таких випадках: (i) установа, що приймає евакуйованих осіб, не може більше їх розміщати; (ii) приймаюча установа не забезпечує відповідних умов для їх перебування, що підтверджується висновком дипломатичною установи України або моніторингової групи, створеної Міністерством соціальної політики; (iii) супроводжуючі особи не можуть виконувати свої обов'язки, зокрема внаслідок рішень адміністративних чи судових органів країни переміщення; (iv) співробітники дипломатичних установ України мають обмежений доступ до евакуйованих осіб і не можуть зв'язатися з ними для захисту їх прав та інтересів; (v) виникають інші обставини, які негативно впливають на евакуйованих осіб.

При прийнятті рішення про повернення закладів до завершення воєнного стану перш за все розглядається можливість подальшого тимчасового переселення (евакуації) і розміщення за межами України.

(Спрощений огляд процесу прийняття рішення про повернення)

[Допомога постраждалим від руйнування Каховської ГЕС](#)

13 червня 2023 року Кабінет Міністрів України прийняв [Розпорядження №527-п](#), яке створює умови для належної оцінки та документування збитків, спричинених підривом Каховської ГЕС. Ці заходи мають бути проведені лише після завершення рятувальних операцій, невідкладних робіт і розмінування.

Оцінка повинна проводитись відповідно до процедур, передбачених [Постановою №473](#) та [Постановою №257](#). Результати фіксуються у Державному реєстрі пошкодженого та знищеного майна.⁸

16 червня 2023 року Кабінет Міністрів України прийняв [Постанову №609](#), якою виділив 980 мільйонів гривень на компенсацію за житло, зруйноване або пошкоджене в результаті підриву Каховської ГЕС. Компенсаційна процедура регулюється [Постановою №381](#) по програмі "еВідновлення" для пошкодженого житла і [Постановою №600](#) для зруйнованого житла.

⁸ Це загальна процедура оцінки та документування збитків, завданих бойовими діями, яка передує процедурі компенсації. Цією Постановою уряд уніфікує підхід до оцінки та документування збитків, завданих бойовими діями та затопленням

19 червня 2023 року Кабінет Міністрів України прийняв [Постанову №626](#), якою передбачається одноразова грошова допомога для осіб, що постраждали від підриву Каховської ГЕС. За Постановою на отримання виплат мають право особи, що:

- (i) зареєстровані в громадах, що постраждали від затоплення⁹, і не отримували допомогу на проживання ВПО станом на 5 травня 2023 року в цих громадах;
- (ii) переїхали або були переміщені з громад Миколаївської та Херсонської областей, що зазнали підтоплення і наразі перебувають під контролем Російської Федерації.

Особи, які проживали на цих територіях без офіційної реєстрації, можуть звернутися до комісій, які повинні перевірити і підтвердити факт проживання та переміщення. Комісія оцінює всі докази, які можуть підтвердити місце проживання (права власності на житло, трудові записи, документи про освіту і т.д.).

Особи, які переїхали за кордон або зареєстровані як внутрішньо переміщені особи в інших громадах, не мають права на отримання цієї грошової допомоги.

Для отримання грошової допомоги особа повинна подати заяву до органів соціального захисту за місцем проживання, разом з:

- документом, що посвідчує особу (електронний документ у порталі "Дія");
- ідентифікаційним кодом;
- для дитини - свідоцтвом про народження (електронний сертифікат у порталі "Дія"). Заява для дитини подається разом із заявою одного з батьків.

Заяви осіб з обмеженою дієздатністю можуть подаватися їх законним представником або уповноваженою особою органів опіки і піклування.

У разі втрати документів, необхідних для заяви, можна подати копії/сканкопії/фотографії документів; Постанова також дозволяє використання інформації з Державних реєстрів, в яких можуть міститися необхідні відомості. Рішення про надання допомоги повинно бути прийняте протягом 10 робочих днів. Заяву необхідно подати до 31 серпня 2023 року.

Одноразова грошова допомога становить 5000 гривень. З цієї суми уряд виділив 564,875 мільйона гривень прийнявши [Постанову №528-р](#) (5,175 мільйона гривень на Миколаївську область та 559,7 мільйона гривень на Херсонську область).

[Завершення карантину COVID-19](#)

27 червня 2023 року Кабінет Міністрів України прийняв [Постанову №651](#), відмінюючи дію карантину COVID-19 на всій території України. Постановою скасовуються не тільки всі карантинні обмеження, але і відновлюються строки для вчинення певних юридичних дій, що були призупинені через COVID-19. Так, відновлюються строки для вклеювання фото у паспорт громадянина України зразка 1994 року по досягненню 25/45 річного віку. Особи, які досягли віку 25 і 45 років у період з часу введення карантину до 24 січня 2022 року і не оновили свою фотографію, повинні зробити це до 1 серпня 2023 року. У разі прострочення паспорти таких громадян підлягатимуть обміну на ID картку¹⁰, а для ВПО, що не мають діючих паспортів для виїзду за кордон, вимагатиме проходження процедури ідентифікації.

⁹ [Перелік затверджений керівником робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації](#)

¹⁰ Люди не зможуть отримати паспорт у формі книжки і будуть зобов'язані отримати пластикову ID-картку, вартість якої становить не менше 450 гривень (12 доларів США).

Судові рішення

Представництво в суді у справах про реєстрацію народження

21 червня 2023 року Верховний Суд виніс постанову у [справі №619/1908/23](#), встановивши,¹¹ що у справах про встановлення факту народження особи на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан, або на тимчасово окупованій території України допускається подання апеляційної скарги представником (не адвокатом) через систему "Цифровий суд", долучивши довіреність у електронній формі.

Інші події

Державна соціальна програма протидії торгівлі людьми

2 червня 2023 року Кабінет Міністрів України прийняв [Розпорядження №496-п](#), яке запроваджує Державну цільову соціальну програму протидії торгівлі людьми на період до 2025 року. Програма підкреслює, що повномасштабне вторгнення Російської Федерації призвело до значної міграційної кризи в Європі, що, в свою чергу, спричинило високий ризик торгівлі людьми, особливо для уразливих груп населення. У розпорядженні передбачені заходи для покращення доступу жертв до отримання допомоги та захисту. Один із таких заходів - оновлення законодавства для забезпечення доступу жертв до безкоштовної правової допомоги. Крім того, будуть реалізовані програми підвищення обізнаності, які спрямовані на різні аудиторії, включаючи дітей. Програма також спрямована на покращення системи моніторингу та встановлення співпраці з міжнародними та недержавними організаціями, що протидіють торгівлі людьми. Розпорядження є програмним документом, який встановлює необхідність подальшого прийняття нормативно-правових актів для імплементації.

Субвенція на створення і підтримку спеціалізованих служб для жертв домашнього насильства та/або ГЗН

2 червня 2023 року Кабінет Міністрів України прийняв [Постанову №559](#), в якій визначено критерії надання субвенцій з державного бюджету для забезпечення функціонування служб і притулків для жертв домашнього та/або гендерного зумовленого насильства. Серед інших критеріїв, передбачених постановою, також є вимоги щодо пристосованості закладів до умов воєнного стану. Це означає, що заклади не повинні безпосередньо знаходитись у зоні бойових дій та мають бути обладнані бомбосховищами. Проекти, що фінансуються в рамках цієї програми мають бути завершені до кінця 2023 року.

Рішення про фінансування проектів, які подаються місцевими радами, будуть прийматись регіональними комісіями.

КОНТАКТИ:

E-MAIL: UKRKI@UNHCR.ORG, **ТЕЛ:** +38 044 288-9710

ПОСИЛАННЯ:

UNHCR Ukraine: www.unhcr.org.ua/en - Twitter: www.twitter.com/UNHCRUkraine

Facebook: www.facebook.com/UNHCRKyiv - Instagram: www.instagram.com/unhcr_ukraine

¹¹ Рішення Верховного Суду, як правило, не вважаються джерелом права в українській правовій системі; проте вони мають великий вплив на формування практики та тлумачення законів.